

„Program działań dla poprawy stanu wód w obszarze pilotowym projektu MOMENT”

SPIS TREŚCI

1. Opis działań na dla poprawy stanu wód na obszarze pilotowym projektu MOMENT wynikających z Programu Wodno-Środowiskowego Kraju oraz innych dokumentów planistycznych wykonanych dla dorzecza Wisły.	3
2. Identyfikacja głównych problemów związanych z gospodarką wodną i stanem wód na obszarze pilotowym:	22
2.1. Wskazanych przez uczestników spotkań w ramach Partnerstwa Użytkowników Wód (WUP).	22
2.2. Wybranych z dokumentów, opracowań oraz wizji lokalnych.....	24
3. Opracowanie programu działań dla poprawy stanu wód dla zidentyfikowanych w punkcie 2 problemów gospodarki wodnej.	29
4. Ocena programu działań według kryteriów: realność, koszty, skuteczność.	63
5. Wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań.....	64
6. Potencjalne źródła finansowania.	64

1. Opis działań na dla poprawy stanu wód na obszarze pilotowym projektu MOMENT wynikających z Programu Wodno-Środowiskowego Kraju oraz innych dokumentów planistycznych wykonanych dla dorzecza Wisły.

Polska wraz z wejściem do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia zobowiązań Dyrektywy 2000/60/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. (Dz. U. L 327 z 22.12.2000), zwanej Ramową Dyrektywą Wodną, która powstała w celu ustanowienia ram dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych oraz wód podziemnych. Główne przesłanie ramowej Dyrektywy Wodnej brzmi „*Woda nie jest produktem handlowym takim jak każdy inny, ale raczej dziedzictwem, które musi być chronione, bronione i traktowane jako takie*”. Celem Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie i nie pogarszanie dobrego stanu wszystkich części wód do 2015 roku poprzez wdrożenie koniecznych działań. Aby ten cel został osiągnięty w art. 4 RDW sformułowano następujące cele środowiskowe:

- 1) *nie pogarszanie stanu części wód;*
- 2) *osiągnięcie dobrego stan wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych;*
- 3) *spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których trzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie);*
- 4) *zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.*

Program Wodno – Środowiskowy Kraju stanowi uporządkowany zbiór działań dla osiągnięcia wymienionych powyżej celów środowiskowych. Zgodnie z wymaganiami RDW, PWŚK uwzględnia podział działań na działania podstawowe i działania uzupełniające. Działania podstawowe przewidziane są do realizacji prawie we wszystkich częściach wód, na terenie całego kraju. Dodatkowo działania podstawowe zostały podzielone na dwie grupy, tj. działania podstawowe grupy A i B.

Działania podstawowe grupy A wynikają z:

- Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych;
- Programu wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji zbiorczej;
- Programu wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości nie mniejszej niż 4000 RLM odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód w urządzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód;
- Programów przyjętych dla obszarów wrażliwych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego;
- Działań zapobiegających zanieczyszczeniu wód substancjami zanieczyszczającymi lub grupami substancji zanieczyszczających, stanowiących poważne zagrożenie dla środowiska wodnego lub za jego pośrednictwem środowiska przyrodniczego.

Działania podstawowe grupy B obejmują:

- Działania dla silnie zmienionych i sztucznych części wód pozwalające na osiągnięcie przez te części wód dobrego potencjału;
- Działania wymagane na mocy części A załącznika VI RDW (działania wymagane w pozostałych dyrektywach);
- Zestawienie pozostałych działań podstawowych wymagane na mocy art. 11 ust. 3 RDW.

Działania uzupełniające:

- środki prawne, administracyjne i ekonomiczne niezbędne do zapewnienia optymalnego wdrożenia przyjętych działań;
- wynegocjowane porozumienia dotyczące korzystania ze środowiska;
- działania na rzecz ograniczenia emisji;
- zasady dobrej praktyki;
- działania służące efektywnemu korzystaniu z wody i ponownemu jej wykorzystaniu między innymi promowanie technologii polegających na efektywnym wykorzystaniu wody w przemyśle i wodooszczędnych technik nawodnień;
- przedsięwzięcia techniczne, badawcze, rozwojowe, demonstracyjne i edukacyjne.

1.1. Działania wynikające z Programu Wodno-Środowiskowego Kraju wraz z ich zakresem rzeczowym dla scalonych części wód powierzchniowych obszaru pilotowego projektu MOMENT.

Scalona część wód DW2108 – Bauda

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO – PRAWNE I EDUKACYJNE

- 1) Opracowanie warunków korzystania z wód regionu.
- 2) Działania kontrolne związane z ochroną wód przed zanieczyszczeniami:
  - Działania kontrolne dotyczące oceny przestrzegania obowiązków wynikających z przeciwdziałania poważnym awariom;

GOSPODARKA KOMUNALNA

- 1) Realizacja "Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych":
  - Modernizacja oczyszczalni Młynary - planowana średnia wydajność oczyszczalni 540 m³/d
- 2) Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej:
  - Budowa szczelnych - wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków - pozostali mieszkańcy nie objęci zbiorowym systemem oczyszczania ścieków oraz nowopowstałe obiekty bez możliwości podłączenia do systemów zbiorowych;
  - Kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych - opracowanie harmonogramu, raporty roczne z realizacji harmonogramu, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu;
  - Opracowanie programu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków - opracowanie dokumentu;
  - Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni - pełna ewidencja zbiorników w poszczególnej gminie.
- 3) Realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarki odpadami:
  - Gromadzenie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów - budowa, rozbudowa systemu zbierania, magazynowania oczyszczania odcieków;

- Likwidacja ognisk zanieczyszczeń (dzikich składowisk) - ilość zebranych odpadów [tony/rok] - 185zł/tonę;
- Modernizacja składowiska odpadów komunalnych - Składowisko Odpadów Komunalnych – Frombork;
- Modernizacja składowiska odpadów komunalnych - Składowisko Odpadów Komunalnych – Młynary;
- Zagospodarowanie osadów ściekowych - umowa na odbiór osadów, wyposażenie obiektu w instalacje do przeróbki osadów.

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZEJ CIEKÓW)

- 1) Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (działania wynikające z dyrektywy w sprawie dzikiego ptactwa oraz dyrektywy w sprawie siedlisk przyrodniczych):
  - Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 - PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- 1) Przeciwdziałanie erozji i wypłukiwaniu zanieczyszczeń:
  - Właściwa uprawa gleby (właściwie prowadzone prace polowe) - 18071,7 ha.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- 1) Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska:
  - Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska, w szczególności dotyczące: ustalonych stref ochrony ujęć wód, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz stref zagrożeń powodzią z określeniem sposobu ich użytkowania i zagospodarowania, korytarzy ekologicznych stanowiących doliny rzek i cieków wraz z ich obudową biologiczną,

obszarów i obiektów przyrody prawnie chronionych, obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych - lasy, zalesienia, zadrzewienia, obszarów ograniczonego użytkowania , w tym nie spełniających wymagań w zakresie jakości środowiska dla istniejących obiektów uciążliwych i niebezpiecznych, rozwoju systemów infrastruktury technicznej zwłaszcza gospodarki wodno – ściekowej i gospodarki odpadami wraz z wyznaczeniem rezerwy terenów, pod urządzenia i obiekty niezbędne do realizacji dla prawidłowego funkcjonowania systemów, wyznaczenia rezerw terenów dla potrzeb lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury ochrony środowiska, a także produkujących energię (fermy wiatrowe).

Scalona część wód DW2109 - Zalew Wiślany od Elbląga do Baudy

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE

- 1) Opracowanie warunków korzystania z wód regionu.

GOSPODARKA KOMUNALNA

- 1) Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej:
  - Budowa szczelnych - wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków - pozostali mieszkańcy nie objęci zbiorowym systemem oczyszczania ścieków oraz nowopowstałe obiekty bez możliwości podłączenia do systemów zbiorowych;
  - Kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych - opracowanie harmonogramu, raporty roczne z realizacji harmonogramu, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu;
  - Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni - pełna ewidencja zbiorników w poszczególnej gminie.
- 2) Realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarki odpadami:
  - Gromadzenie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów - budowa, rozbudowa systemu zbierania, magazynowania oczyszczania odcieków;

- Likwidacja ognisk zanieczyszczeń (dzikich składowisk) - ilość zebranych odpadów [tony/rok] - 185zł/tonę;
- Zagospodarowanie osadów ściekowych - umowa na odbiór osadów, wyposażenie obiektu w instalacje do przeróbki osadów.

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)

1) Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (działania wynikające z dyrektywy w sprawie dzikiego ptactwa oraz dyrektywy w sprawie siedlisk przyrodniczych):

- Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana.

2) Zapewnienie ciągłości rzek i potoków poprzez udroźnienie obiektów stanowiących przeszkodę dla migracji ryb (silnie zmienione):

- Budowa przepławki, przywrócenie drożności odcinków rzek (udroźnienie cieków w zlewni Zalewu Wiślanego od Elbląga do Baudy).

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

1) Przeciwdziałanie erozji i wypłukiwaniu zanieczyszczeń:

- Właściwa uprawa gleby (właściwie prowadzone prace polowe) - 7011,1 ha.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

1) Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska:

- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska, w szczególności dotyczące: ustalonych stref ochrony ujęć wód, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz stref zagrożeń powodzią z określeniem sposobu ich użytkowania i zagospodarowania, korytarzy ekologicznych stanowiących doliny rzek i cieków wraz z ich obudową biologiczną,

obszarów i obiektów przyrody prawnie chronionych, obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych - lasy, zalesienia, zadrzewienia, obszarów ograniczonego użytkowania , w tym nie spełniających wymagań w zakresie jakości środowiska dla istniejących obiektów uciążliwych i niebezpiecznych, rozwoju systemów infrastruktury technicznej zwłaszcza gospodarki wodno – ściekowej i gospodarki odpadami wraz z wyznaczeniem rezerwy terenów, pod urządzenia i obiekty niezbędne do realizacji dla prawidłowego funkcjonowania systemów, wyznaczenia rezerw terenów dla potrzeb lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury ochrony środowiska, a także produkujących energię (fermy wiatrowe).

Scalona część wód DW2110 - Zalew Wiślany od Baudy do Pasłęki

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO-PRAWNE I EDUKACYJNE

- 1) Opracowanie warunków korzystania z wód regionu.

GOSPODARKA KOMUNALNA

- 1) Działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej:
  - Budowa szczelnych - wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków - pozostali mieszkańcy nie objęci zbiorowym systemem oczyszczania ścieków oraz nowopowstałe obiekty bez możliwości podłączenia do systemów zbiorowych;
  - Kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych - opracowanie harmonogramu, raporty roczne z realizacji harmonogramu, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu;
  - Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni - pełna ewidencja zbiorników w poszczególniej gminie.
- 2) Realizacja zadań systemowych gospodarki odpadami zawartych w planach gospodarki odpadami:
  - Likwidacja ognisk zanieczyszczeń (dzikich składowisk) - ilość zebranych odpadów [tony/rok] - 185zł/tonę;

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)

1) Ochrona, zachowanie i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (działania wynikające z dyrektywy w sprawie dzikiego ptactwa oraz dyrektywy w sprawie siedlisk przyrodniczych):

- Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

1) Przeciwdziałanie erozji i wypłukiwaniu zanieczyszczeń:

- Właściwa uprawa gleby (właściwie prowadzone prace polowe) - 1627,32 ha.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

1) Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska:

- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska, w szczególności dotyczące: ustalonych stref ochrony ujęć wód, obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych oraz stref zagrożeń powodzią z określeniem sposobu ich użytkowania i zagospodarowania, korytarzy ekologicznych stanowiących doliny rzek i cieków wraz z ich obudową biologiczną, obszarów i obiektów przyrody prawnie chronionych, obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych - lasy, zalesienia, zadrzewienia, obszarów ograniczonego użytkowania, w tym nie spełniających wymagań w zakresie jakości środowiska dla istniejących obiektów uciążliwych i niebezpiecznych, rozwoju systemów infrastruktury technicznej zwłaszcza gospodarki wodno – ściekowej i gospodarki odpadami wraz z wyznaczeniem rezerwy terenów, pod urządzenia i obiekty niezbędne do realizacji dla prawidłowego funkcjonowania systemów, wyznaczenia rezerw terenów dla potrzeb lokalizacji obiektów i urządzeń infrastruktury ochrony środowiska, a także produkujących energię (fermy wiatrowe).

1.2. Działania wynikające z regionalnych dokumentów planistycznych o zasięgu wojewódzkim (źródło: Plan Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły, Warszawa, 2011).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO NA LATA 2007 – 2010 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY NA LATA 2011 – 2014.

- 1) Działania w celu kształtowania zasobów wodnych i ochrony przed powodzią i skutkami suszy:
  - poprawa stosunków wodnych poprzez zmniejszenia nierównomierności przepływów cieków, przede wszystkim na obszarach węzłów hydrograficznych,
  - identyfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie,
  - opracowanie bilansów i programów zlewniowych,
  - wdrażanie systemu zarządzania zasobami wodnymi,
  - weryfikacja obszarów zagrożonych niebezpieczeństwem powodzi,
  - budowa urządzeń wstrzymujących erozję wodną,
  - poprawa zdolności retencyjnych poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej lub budowę stopni wodnych, zbiorników retencyjnych oraz jazów,
  - aktualizacja planów ochrony przeciwpowodziowej,
  - budowa i modernizacja systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego,
  - utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracyjnych,
  - dokonanie przeglądu i określenie zasadności utrzymania całego systemu przeciwpowodziowego i melioracyjnego (powiat elbląski, braniewski),
  - budowa i modernizacja dróg dojazdowych do obiektów osłony przeciwpowodziowej.
- 2) Działania w celu uzyskania dobrego stanu wód:
  - budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji,
  - tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych, zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych,
  - zwiększenie lesistości oraz rozbudowa systemu małej retencji w szczególności na obszarach węzłów hydrograficznych,
  - renaturalizacja, polegająca głównie na odtworzeniu mokradeł, zwiększeniu zadrzewień i lesistości oraz na rozbudowie systemu małej retencji,
  - ograniczenie dopływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa m.in. poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej,

- rekultywacja zdegradowanych systemów wodnych,
- monitorowanie stanu wód.

PLAN GOSPODAROWANIA ODPADAMI WOJEWÓDZTWA.

- 1) Działania mające wpływ na wody to:
  - właściwa lokalizacja składowisk odpadów,
  - odpowiednie zabezpieczenie techniczne oraz wyposażenie składowisk w infrastrukturę odpowiadającą normom,
  - ograniczenie ilości odpadów biodegradowalnych w strumieniu odpadów trafiającym na składowiska,
  - spełnienie unijnych norm dot. zmniejszenia ilości odpadów biodegradowalnych, segregacji odpadów oraz ich ponownego wykorzystania,
  - podnoszenie świadomości ludności w zakresie gospodarki odpadami, czyli szeroko zakrojona edukacja.

PROJEKT UDRAŻNIANIA BIOLOGICZNEGO RZEK WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO.

- 1) Działania przewidziane do realizacji.

Do udrożnienia zakwalifikowano przede wszystkim budowle stale piętrzące wodę przez cały rok, co wyklucza możliwość migracji ryb w rzece. Są to głównie piętrzenia przy elektrowniach wodnych, stawach rybnych, ujęciach wody oraz budowlach regulacyjnych, tj. przegrodach stałych w korytach rzek, korygujące spadki dna. Projekt nie przewiduje budowy przepławek przy istniejących budowlach piętrzących służących rolnictwu tj. dla nawodnień.

Jako priorytetowe zadania przyjęto udrożnienie tych rzek, w których występowały lub występują ryby dwuśrodowiskowe. Zadania udrożnienia tych rzek, przez budowę przy istniejących przegrodach urządzeń zapewniających migrację ryb, określono jako faza I priorytetowa. Jako fazę II, o nieznacznie mniejszym znaczeniu, określono udrożnienie tych rzek, w których jedynym przedstawicielem ryb dwuśrodowiskowych jest węgorz europejski, a migracja pozostałych ryb odbywa się w zasięgu jednej rzeki (zlewni).

„Projekt udrażniania biologicznego rzek województwa warmińsko-mazurskiego” nie wskazuje konkretnych miejsc, w których należy przeprowadzić udrożnienie cieków, wskazuje jedynie że sposób rozlokowania budowli hydrotechnicznych na ciekach.

PROGRAM MAŁEJ RETENCJI WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO NA LATA 2006-2015.

1) Działania mające na celu zwiększenie retencyjności zlewni to:

- stosowanie urządzeń piętrzących na wypływach z jezior w celu wykorzystania ich naturalnych zdolności retencyjnych,
- odbudowa i budowa systemów melioracyjnych oraz nawadniania użytków rolnych,
- stosowanie małych budowli piętrzących do zatrzymania wody w mokradłach, oczkach wodnych, dolinach rzecznych i obniżeniach terenu,
- wprowadzenie zmian w sposobie uprawy użytków rolnych,
- zalesienie powierzchni o mało urodzajnych glebach przepuszczalnych,
- modernizacja istniejących lub budowa nowych stawów i zbiorników zarówno rybnych jak i rekreacyjnych,
- wykorzystanie naturalnych zagłębień terenu do gromadzenia wód opadowych,
- odtwarzanie mokradeł i bagien na terenach leśnych.

PLANY OCHRONY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH.

1) Działania przewidziane do realizacji dla ochrony zasobów, tworów i składników przyrody w parku krajobrazowym to:

- eliminowanie lub ograniczanie źródeł zagrożeń, w szczególności zanieczyszczenia powietrza, wód i gleb, poprzez:
  - usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych,
  - kształtowanie prawidłowej gospodarki wodno – ściekowej,
  - promowanie sposobów gospodarowania gruntami ograniczających rozmiary erozji gleb,
  - promowanie ograniczenia stosowania chemicznych środków ochrony roślin,
- zachowanie lub poprawę stosunków wodnych, poprzez:
  - ograniczanie nadmiernego odpływu wód,
  - zachowanie lub odtwarzanie zbiorników i cieków oraz ekosystemów wodno – błotnych, w szczególności oczek wodnych i torfowisk,
  - gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób umożliwiający uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodno-błotnych,
  - zachowanie naturalnego charakteru cieków wodnych,

- zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód, w tym różnorodności biologicznej zbiorników i cieków wodnych,
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, poprzez:
  - ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową,
  - kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych,
  - ochronę punktów, osi i przedpoli widokowych,
  - zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych i nie wprowadzanie barier ekologicznych,
- uwzględnianie potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce,
- ochronę czynną zasobów, tworów i składników przyrody w warunkach zrównoważonego rozwoju i w uzgodnieniu z właścicielami gruntów,
- ochronę wartości kulturowych,
- edukację ekologiczną społeczeństwa,
- ochronę walorów przyrodniczych obszarów produkcji rolniczej i leśnej.

PLANY OCHRONY REZERWATÓW PRZYRODY.

- 1) Działania przewidziane do realizacji dla ochrony zasobów, tworów i składników przyrody w rezerwacie przyrody obejmują:
  - ograniczanie nadmiernego odpływu wód przez wykonywanie zastawek lub likwidację rowów odwadniających,
  - ograniczanie dopływu substancji biogennych i eliminowanie dopływu zanieczyszczonych wód, w tym ścieków,
  - rekultywację i odtwarzanie terenów podmokłych i podtopień, drobnych zbiorników i cieków wodnych, w szczególności oczek wodnych oraz przywracanie naturalnego biegu cieków wodnych,
  - usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych,
  - zachowanie lub odtwarzanie różnorodności biologicznej właściwej dla danego typu ekosystemu, w szczególności przez zachowanie lub przywracanie siedlisk roślin i zwierząt, a w razie potrzeby, przez wprowadzanie tych gatunków,

- regulację struktury gatunkowej i liczebności populacji zwierząt, w szczególności ryb, w przypadku wystąpienia istotnych zaburzeń w strukturze troficznej ekosystemu lub składzie gatunkowym ichtiofauny,
- utrzymanie lub odtwarzanie możliwości migracji ryb, w szczególności przez budowę lub przebudowę urządzeń wodnych w sposób umożliwiający migrację ryb oraz zapewniający utrzymanie w ciekach co najmniej przepływu nienaruszalnego,
- ograniczenie wielkości poboru wód powierzchniowych i podziemnych,
- eliminowanie obcych gatunków zagrażających rodzimym gatunkom.

PLANY OCHRONY DLA OBSZARÓW NATURA 2000.

1) Działania przewidziane do realizacji (zakres dokumentacji planistycznej do celów planu ochrony obszarów Natura 2000):

- zebranie materiałów niepublikowanych i opracowań publikowanych, przydatnych do sporządzenia projektu planu,
- analiza istniejących opracowań planistycznych pod kątem ich zgodności z ochroną obszaru Natura 2000,
- inwentaryzacja i ocena stanu siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków roślin i zwierząt, dla ochrony których został wyznaczony obszar Natura 2000,
- sporządzenie wykazu rodzajów użytków gruntowych położonych na obszarze Natura 2000 w obrębie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, dla ochrony których obszar ten został utworzony, z podaniem właścicieli i użytkowników wieczystych tych gruntów,
- określenie korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczenie się gatunków zwierząt w obszarze Natura 2000 oraz łączących ten obszar z innymi obszarami przyrodniczymi w szczególności objętymi ochroną prawną,
- sformułowanie wytycznych do innych planów i programów mających związek z ochroną obszarów Natura 2000, w szczególności parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz planów urządzania lasów,
- opracowanie map.

1.3. Działania wynikające z dokumentów planistycznych o zasięgu powiatowym w odniesieniu do scalonych części wód powierzchniowych obszaru pilotowego projektu MOMENT.

Obszar pilotowy projektu MOMENT położony jest na terenie dwóch powiatów województwa warmińsko – mazurskiego, są to: powiat elbląski i powiat braniewski. Dla obu powiatów opracowano szereg dokumentów planistycznych, w których określono kierunki działań oraz rozwoju, mające na celu poprawę sytuacji powiatów zarówno w sferze gospodarczej, społecznej jak i przyrodniczej. Działania związane z poprawą stanu wód oraz gospodarką wodną w scalonych częściach wód obszaru pilotowego projektu MOMENT przedstawiono poniżej.

1) **Powiat braniewski** – scalone części wód DW2110, DW2109, DW2108.

Powiat braniewski obejmuje swoim zasięgiem całą scaloną część wód Zalew Wiślany od Baudy do Pasłęki – DW2110, wschodnią część scalonej części wód Bauda – DW2108 (wraz z ujściowym odcinkiem rzeki Baudy raz rzekami: Wierzenka, Dzikówka i Dopływ spod Biedkowa) oraz wschodnią, niewielką część scalonej części wód Zalew Wiślany od Elbląga do Baudy – DW2109 (ujściowy odcinek rzeki Narusa).

Dokumenty planistyczne obowiązujące dla powiatu braniewskiego to:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu braniewskiego,
- Program ochrony środowiska powiatu na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2012 – 2015,
- Plan gospodarki odpadami dla powiatu braniewskiego na lata 2008 – 2011 z uwzględnieniem kierunków działań w latach 2012 – 2015.

Działania mające na celu poprawę stanu scalonych części wód powierzchniowych obszaru pilotowego projektu MOMENT, położonych na terenie powiatu braniewskiego.

GOSPODARKA KOMUNALNA

- budowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i gospodarowania odpadami w celu ograniczenia zanieczyszczeń pochodzących z zabudowy nie podłączonej dotychczas do kanalizacji,
- rozwój infrastruktury turystycznej, także w zakresie zagospodarowania większej ilości zanieczyszczeń,
- restrukturyzacja poboru wody dla celów użytkowych i ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),

- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania ścieków i zużytych wód,
- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców powiatu,
- wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów we wszystkich miejscowościach powiatu poprzez instalowanie pojemników do selektywnej zbiórki odpadów,
- rozszerzenie zakresu selektywnej zbiórki odpadów o odpady biodegradowalne, wielkogabarytowe i niebezpieczne,
- budowa i rozbudowa wysypisk śmieci,
- budowa zakładów utylizacji.
- likwidacja i rekultywacja nieczynnych składowisk i „dzikich wysypisk” odpadów,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA EKOSYSTEMÓW ZALEŻNYCH OD WÓD (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)

- działania związane z regulacją stosunków wodnych niezbędne w celu ochrony przyległych terenów przed podtopieniem lub zapewnienia odpowiednich stosunków wodnych na terenach rolniczych,
- utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych, m.in.: zalesianie i zadrzewianie, budowa przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych i przepławek na rzekach, tam gdzie jest to konieczne,
- renaturalizacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych,
- zwiększenie udziału terenów pokrytych trwałą roślinnością, w szczególności terenów międzywala i polderów oraz w zlewniach,
- ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych,
- ochrona torfowisk i bagien,
- ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalni,
- stosowanie technologii eksploatacji nie powodujących istotnej zmiany poziomu wód,
- odpowiednie zagospodarowanie obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód,

- przeciwdziałanie niekontrolowanemu zaśmiecaniu środowiska oraz podnoszenie estetyki obejść i osiedli.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- wprowadzenie właściwej gospodarki nawozami naturalnymi i mineralnymi,
- zagospodarowania nieużytkowanych gruntów rolnych,
- zalesianie gruntów rolnych.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- uwzględnianie w planowaniu przestrzennym i realizacji inwestycji zasad ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej, zwłaszcza ochrony jezior i rzek,
- wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych, w szczególności: torfowisk, drobnych zbiorników wodnych i terenów zalewowych,
- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekły wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego gmin.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

- działania edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną społeczeństwa, co w dłuższym horyzoncie czasowym przekłada się na zachowania sprzyjające ochronie wód,
- upowszechnianie metod i zasad zmniejszania ilości wytwarzanych odpadów,
- działanie związane z doradztwem rolniczym obejmujące między innymi tematykę minimalizacji negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko, w tym na wody,
- opracowanie i wprowadzenie programów edukacji ekologicznej w szkołach, organizowanie i udział w konkursach proekologicznych, propagowanie osiągnięć ekologicznych w mediach.

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO – PRAWNE

- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu,
- ustanowienie obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć,
- konsekwentna egzekucja przepisów prawnych dotyczących gospodarki odpadami,

- poprawa zdolności retencyjnych poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej poprzez wdrażanie programów zwiększenia retencji wód w zlewni oraz renaturalizacji układów hydrologicznych obejmujących między innymi: odtwarzanie zanikłych oczek wodnych, mokradeł, ochronę przepływu wody między ekosystemami, ochronę torfowisk, bagien, zwiększenia zadrzewień i zakrzewień jako naturalnych obszarów retencji.

2) **Powiat elbląski** – scalone części wód DW2108, DW2109.

Powiat elbląski obejmuje swoim zasięgiem zachodnią część scalonej części wód Bauda – DW2108 (wraz ze źródłowym odcinkiem rzeki Baudy oraz rzekami: Okrzejka i Lisi Parów) oraz zachodnią część scalonej części wód Zalew Wiślany od Elbląga do Baudy – DW2109 (wraz z rzekami: Dąbrówka, Kamienica, Grabianka i Stradanka).

Dokumenty planistyczne obowiązujące dla powiatu braniewskiego to:

- Strategia rozwoju powiatu elbląskiego na lata 2007-2015,
- Aktualizacja programu ochrony środowiska dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017.
- Aktualizacja planu gospodarki odpadami dla powiatu elbląskiego na lata 2010 – 2013 z perspektywą na lata 2014 – 2017.

Działania mające na celu poprawę stanu scalonych części wód powierzchniowych obszaru pilotowego projektu MOMENT, położonych na terenie powiatu elbląskiego.

GOSPODARKA KOMUNALNA

- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji,
- budowa i modernizacja sieci wodociągowych oraz stacji uzdatniania wody,
- likwidacja nieczynnych ujęć wody,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym, farmaceutycznym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania odcieków i zużytych wód,
- stosowanie technologii niepowodujących istotnej zmiany poziomu wód,
- budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Elblągu (dać to do jednolitych),
- zmniejszanie ilości odpadów komunalnych,
- prawidłowe zagospodarowanie odpadów biodegradowalnych,

- system odbioru odpadów wielkogabarytowych,
- system odbioru odpadów niebezpiecznych.

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA EKOSYSTEMÓW ZALEŻNYCH OD WÓD (W TYM MORFOLOGIA I ZACHOWANIE CIĄGŁOŚCI BIOLOGICZNEJ CIEKÓW)

- wdrażanie na obszarach cennych przyrodniczo proekologicznych form gospodarowania i dostosowanie sposobu użytkowania do określonych form, celów i przedmiotów ochrony,
- wyznaczenie korytarzy ekologicznych i właściwe ich zagospodarowanie poprzez m.in.: zalesianie i zadrzewianie, tworzenie korytarzy łączących jeziora, w oparciu o ekosystemy bagienne i drobne zbiorniki wodne, budowę przejść dla zwierząt na trasach komunikacyjnych i przepławek na rzekach oraz w miejscach, gdzie jest to jest konieczne,
- renaturalizacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych,
- zwiększenie udziału terenów pokrytych trwałą roślinnością, szczególnie w zlewniach bezpośrednich jezior,
- ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych remiz, zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych,
- ochrona stanu torfowisk i bagien,
- poprawa stosunków wodnych poprzez zmniejszenie nierównomierności przepływów cieków, przede wszystkim na obszarach węzłów hydrograficznych,
- ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalni,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- odpowiednie zagospodarowanie obszarów ochronnych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód,
- identyfikacja głównych obszarów zasilania wód podziemnych i odpowiednie ich zagospodarowanie,
- budowa urządzeń wstrzymujących erozję wodną,
- poprawa zdolności retencyjnych poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej i budowę stopni wodnych, zbiorników retencyjnych oraz jazów,
- utrzymanie i odnawianie urządzeń melioracyjnych,
- budowa i modernizacja systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego,

- dokonanie przeglądu i określenie zasadności utrzymania całego systemu przeciwpowodziowego i melioracyjnego,
- rozbudowa systemu małej retencji w szczególności na obszarach węzłów hydrograficznych,
- renaturalizacja, polegająca głównie na odtworzeniu mokradeł, zwiększeniu zadrzewień i lesistości oraz rozbudowie systemu małej retencji,
- rekultywacja zdegradowanych systemów wodnych,
- monitorowanie stanu wód.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- zwiększenie lesistości w szczególności na obszarach węzłów hydrograficznych,
- ograniczanie dopływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa m.in. poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej.

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- uwzględnianie w planowaniu przestrzennym i realizacji inwestycji zasad ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej, zwłaszcza ochrony jezior i rzek oraz ich obrzeży.

EDUKACJA EKOLOGICZNA

- upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO – PRAWNE

- opracowanie regionalnych dokumentacji hydrogeologicznych dla głównych zbiorników wód podziemnych bez izolacji, które takich dokumentacji nie posiadają,
- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć komunalnych oraz dla ujęć na obszarach podatnych na zanieczyszczenia z powierzchni terenu,
- opracowywanie bilansów i programów zlewniowych,
- aktualizacja planów ochrony przeciwpowodziowej,
- ustanowienie obszarów ochrony zbiorników wód podziemnych i stref ochrony ujęć.

2. Identyfikacja głównych problemów związanych z gospodarką wodną i stanem wód na obszarze pilotowym:

2.1. Wskazanych przez uczestników spotkań w ramach Partnerstwa Użytkowników Wód (WUP).

W ramach Partnerstwa użytkowników Wód (Water Users Partnership) obszaru pilotowego projektu MOMENT, które istnieje od stycznia 2010 r., odbyły się cztery spotkania. Każde z nich miało miejsce w miejscowości położonej na lub w pobliżu obszaru pilotowego projektu i były to: Braniewo, Kadyny, Godkowo i Elbląg. W spotkaniach biorą udział przedstawiciele: samorządów lokalnych, organów kontroli wód, sanepidów, lasów państwowych i instytutów naukowych.

Na spotkaniach omawiano poszczególne zagadnienia związane z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej w Polsce oraz w krajach pozostałych partnerów projektu MOMENT, czyli Szwecji, Litwy i Rosji. W części warsztatowe spotkań podjęto próbę przełożenia zagadnień z Ramowej Dyrektywy Wodnej na obszar pilotowy rzeki Baudy, poprzez zidentyfikowanie najważniejszych problemów związanych z gospodarką wodną na tym obszarze oraz określenie działań, które mogą przyczynić się do poprawy stanu wód na obszarze pilotowym projektu. Poniżej przedstawiono wyniki tych prac.

Na początkowych spotkaniach Partnerstwa Użytkowników Wód zidentyfikowano następujące problemy związane z gospodarką wodną i stanem wód .

- Brak systemowych rozwiązań gospodarki ściekowej poza miastami wokół Zalewu Wiślanego.
- Zagrożenia powodziowe na potokach o charakterze górskim – erozja dna potoków górskich skutkująca osuwiskami – zamulanie ujściowego odcinka do Zalewu.
- Oczyszczalnie przydomowe: brak kontroli działań tych oczyszczalni, brak przeprowadzania badań ich efektywności, brak inwentaryzacji oczyszczalni zbiorowych i indywidualnych.
- Odprowadzanie ścieków w miejscowościach popegeerowskich.
- Brak mechanizmów pozwalających na dofinansowanie przez gminę przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo – indywidualne podejście do obiektów mieszkalnych.
- Stabilność koryta, zagrożenie powodziowe a bobry.
- Dzikie wysypiska śmieci i odpadów.
- Produkcja zwierzęca.

- Retencja na ciekach – Program małej retencji w odniesieniu do Programu wodno – środowiskowego kraju.
- Brak ścisłej współpracy dotyczącej czystości Zalewu ze stroną rosyjską, np. nieporównywalne metodyki badań, brak współpracy na szczeblu politycznym.
- Brak oczyszczalni w Nowej Pasłęce.
- Roboty czerpalne – zagospodarowanie materiału wydobytego z Zalewu – Frombork.
- Projektowanie urządzeń wodnych na niekontrolowanych ciekach i rowach – kwestia utrzymania przepustowości
- Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekami opadowymi wokół Zalewu.
- Brak kontroli pracy przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Brak kontroli lokalizacji przydomowych oczyszczalni ścieków, pod kątem oddziaływania na ujęcia wody pitnej.
- Zagrożenie powodziowe – cofka od Zalewu Wiślanego.
- Zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków.
- Jakość wody po wykonanych robotach czerpalnych.
- Plan zadań ochronnych dolin erozyjnych Wysoczyzny Elbląskiej – Natura 2000.
- Odpowiednie zaprojektowanie portu żeglarskiego zabezpieczenie przed wezbraniem wody w Zalewie – Frombork.
- Kontrola i odbiór pojemników na pestycydy.

Na kolejnym spotkaniu Partnerstwa użytkowników Wód spośród wymienionych powyżej problemów wybrano te najbardziej istotne, a były to:

- Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej poza miastami wokół Zalewu Wiślanego.
- Zagrożenia powodziowe na potokach o charakterze górskim – erozja dna potoków górskich skutkująca osuwiskami – zamulanie ujściowego odcinka do Zalewu.
- Stabilność koryta, zagrożenie powodziowe a bobry.
- Zanieczyszczenia pochodzące z produkcji zwierzęcej.
- Oczyszczalnie przydomowe:
  - brak kontroli działań tych oczyszczalni,
  - brak kontroli lokalizacji tych oczyszczalni,
  - brak przeprowadzanie badań ich efektywności,

- budowa na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach Natura 2000 i innych cennych przyrodniczo,
- brak inwentaryzacji oczyszczalni zbiorowych i indywidualnych.

2.2. Wybranych z dokumentów, opracowań oraz wizji lokalnych.

Wymienione powyżej problemy, wskazane na spotkaniach PUW, w dużym stopniu pokrywają się z problemami wskazywanymi w dokumentach planistycznych i innych opracowaniach powstałych dla obszaru pilotowego projektu MOMENT. Dokumenty planistyczne, w których skupiono się na określeniu problemów i zagrożeń związanych z gospodarką wodną i stanem wód, są to głównie dokumenty o zasięgu lokalnym, tj. gminne programy ochrony środowiska, gminne plany gospodarki odpadami, lokalne plany oraz strategie zrównoważonego rozwoju oraz studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miast. Nie we wszystkich dokumentach przeprowadzono analizę problemów i zagrożeń, dlatego poniżej opisano jedynie niektóre z nich.

MIASTO I GMINA FROMBORK

Gospodarka komunalna:

- kanalizacja deszczowa jedynie w mieście Frombork
- brak kompleksowych rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej źródłem powstawania zanieczyszczeń i zagrożeń dla wód powierzchniowych i podziemnych,
- nieszczelne szamba na terenach wiejskich,
- osadnik w Bogdanach - zrzut słabo podczyszczonych ścieków następuje do rowu melioracyjnego, połączonego z rzeką Baudą,
- zły stan szamb na terenie gminy, do tej grupy należy zaliczyć 2 szamba w Narusie (źródło zanieczyszczenia rzeki Narusy), 2 szamba w Drewnowie (źródło zanieczyszczenia ciekłu Wierzenka i dalej rzeki Baudy oraz podłoża wokół), 1 szambo w Nowych Sadłukach (źródło zanieczyszczenia podłoża wokół szamba), 1 w Baranówce (źródło zanieczyszczenia rzeki Baudy - wymienione obiekty nadają się wyłącznie do likwidacji
- niedostateczna ewidencja i monitoring gospodarki odpadami w miejscowościach gminnych,

- dzikie wysypiska i wyrobiska,
- wywożenie przez mieszkańców odpadów komunalnych na miejsca przypadkowe lub zwyczajowo traktowane przez niektórych mieszkańców jako wysypiska,
- mała skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów, zwłaszcza w zakresie gospodarki odpadami,
- brak segregacji odpadów na terenie miasta i gminy Frombork,
- brak zakładów unieszkodliwiania odpadów komunalnych (bez składowania),
- zerowy poziom recyklingu odpadów, małe zaawansowanie selektywnej zbiórki odpadów, brak świadomości ekologicznej wśród mieszkańców,
- brak mogiłników, grzebowisk ani składowisk odpadów przemysłowych,
- zanieczyszczenia niesione przez rzeki uchodzące do Zalewu Wiślanego,
- występowanie zdegradowanych terenów poeksploatacyjnych kruszywa naturalnego wymagających rekultywacji,
- ograniczony dostęp do środków na rozbudowę i modernizację infrastruktury służącej ochronie środowiska (brak środków na wkład własny, zapotrzebowanie przekraczające możliwości dofinansowania zadań),
- niedostateczny stan infrastruktury komunikacyjnej (zły stan dróg, braki obwodnic itp.) przyjaznej środowisku naturalnemu,

Ochrona przed powodzią:

- zagrożenie powodziowe gminy głównie na terenie polderów położonych wzdłuż wybrzeża Zalewu Wiślanego; poza zalaniem polderów wysoki stan wody może też zagrażać dolnej części miasta Fromborka oraz spowodować podtopienie linii kolejowej Braniewo – Frombork – Elbląg,
- podpiętrzanie śródlądowych wód powierzchniowych (m. in. cofka na rzekach Baudzie i Narusie oraz rowach) w wyniku piętrzenia wód Zalewu Wiślanego (różnica 210 cm, od 70 cm ppm do 140 cm npm; zasilanie wodami morskimi Zalewu Wiślanego przez Cieśninę Pilawską wynosi 17 km³, przy dopływie wód lądowych 3,6 km³),

Przyroda i ekologia:

- zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody i środowiska, brak indywidualnych nawyków i postaw pro środowiskowych (segregacji odpadów, oszczędności wody,

zaśmiecania lasów itp.),

- niepełny zakres monitoringu stanu środowiska (stanu czystości gleb, częstotliwości badań stanu czystości wód powierzchniowych),
- utrzymujące się kłusownictwo na zwierzynie oraz kłusownictwo rybackie,
- niepełna inwentaryzacja i waloryzacja stanu przyrody w gminie,
- tolerancyjny stosunek wymiaru sprawiedliwości do sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko przyrodzie i środowisku,
- wlewy zasolonych wód Zalewu Wiślanego szczególnie w okresie sztormów (średnie zasolenie Zalewu Wiślanego w okolicach Fromborka wynosi 2,14‰, w skali roku waha się od 0,85‰ w marcu do 3,34‰ w listopadzie),
- ingresję zasolonych wód do wód podziemnych i w efekcie wzrost zawartości w nich chlorków, szczególnie w obszarze nadzalewowej równiny akumulacyjnej,
- brak pełnych możliwości wykorzystania walorów Zalewu Wiślanego do rozwoju turystyki rodzinnej (brak możliwości kąpieli w wodach Zalewu z powodu namnażania sinic i glonów, bakterii coli w letnim sezonie turystycznym,
- brak środków na zarybienie Zalewu Wiślanego,

Rolnictwo:

- intensyfikacja produkcji rolnej prowadząca do wzrostu nawożenia, stosowania pestycydów, homogenizacji użytków rolnych,
- lokowanie inwestycji przemysłowych na dobrych glebach,
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych stanowiące główne źródło zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych – spływ związków biogenych z gruntów rolnych,
- brak kanalizacji na terenach wiejskich przy szybko rozwijającym się zbiorowym zaopatrzeniu w wodę,
- nieprawidłowo składowane nawozy, a szczególnie nawozy naturalne (obornik, gnojowica, gnojówka).

GMINA ELBLĄG

Gospodarka komunalna:

- brak składowiska odpadów w gminie, odpady komunalne są wywożone na składowisko w Robitach (gm. Pastęk) i na miejskie składowisko w Elblągu,

- brak skanalizowania część gminy w obszarze zlewni Baudy,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja, sieć gazowa, telefony, systemy oświetlenia),
- brak szczelnych zbiorników na ścieki,
- odprowadzanie ścieków do rzek,
- brak sprawnego i spełniającego wymagania środowiskowe systemu unieszkodliwiania odpadów poprzez składowanie, odzysk lub kompostowanie,
- brak odpowiednich aktów prawa miejscowego określających obowiązki właścicieli nieruchomości w zakresie gospodarki odpadami,
- brak dostatecznej kontroli gospodarki odpadami przez stosowne służby gminne,
- brak wiarygodnej ewidencji ilości pozyskiwanych odpadów oraz miejsca ich wywozu przez firmy usługowe,
- istnienie dzikich wysypisk śmieci,

Ochrona przed powodzią:

- zagrożenie ze strony rzek spływających z wysoczyzny, podczas roztopów oraz po dużych opadach atmosferycznych; przerwanie wału w takim przypadku powoduje zatopienie terenów depresyjnych; największe straty powodują powodzie w okresie wegetacyjnym,
- zagrożenie ze strony Zalewu Wiślanego i zlewni jeziora Drużno, spowodowane zakłóceniem równowagi między wodami w Zalewie i jeziorze Drużno; największe zagrożenie następuje przy intensywnym dopływie wody do jeziora, spowodowanym znacznymi opadami na terenie zlewni, przy jednoczesnym spiętrzeniu wody w Zalewie Wiślanym, spowodowanym wzrostem poziomu wód w Zatoce Gdańskiej i wiatrem północnym i północno wschodnim,
- nieodpowiednia renowacja wałów przeciwpowodziowych,

Rolnictwo:

- wpływ zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z działalności rolniczej na jakość wód rzeki Dąbrówka.

GMINA TOLKMICKO

- Jakość wód powierzchniowych – punktowe źródła zanieczyszczeń (oczyszczalnia w Tolkmicku), spływy z terenów rolniczych (zmniejszające się w ostatnich latach),

- zanieczyszczenia wynikające z braku kanalizacji na obszarach zamieszkałych i rekreacyjnych oraz zanieczyszczenia wprowadzane z opadem atmosferycznym;
- Jakość wód podziemnych to – chemizacja rolnictwa i leśnictwa, niedostateczny zasób systemów kanalizacyjnych, zanieczyszczenia z atmosfery;
  - Szata roślinna – przeznaczenie terenów pod zabudowę i na cele rekreacyjne, zaniechania kośnego użytkowania łąk, eutrofizacja wód;
  - Lasy – pożary, szkodnictwo oraz chaotyczna zabudowa enklaw i półenklaw na gruntach nie będących własnością Lasów Państwowych i gminy.
  - Degradacja gleb – zmiany własności chemicznych gleb, zakwaszenia, niewłaściwego użytkowania gruntów podatnych na erozję czy też zabiegi melioracyjne, a zwłaszcza osuszanie torfowisk;
  - Eksploatacja kopalin – zmiana krajobrazu i degradacja okrywy glebowej w miejscach eksploatacji złóż ropy.

GMINA MILEJEWO

- Słabe wyposażenie w infrastrukturę społeczną oraz niedobory w infrastrukturze technicznej w zakresie instalacji kanalizacyjnej i urządzeń oczyszczania ścieków;
- Brak większych jezior na terenie gminy;
- Nieuregulowana gospodarka ściekowa stanowiąca lokalne zagrożenia czystości wód powierzchniowych i potencjalnie podziemnych.

GMINA WILCZĘTA

Wody powierzchniowe:

- spływy powierzchniowe z pól (głównie nawozów), oraz niekontrolowane zrzuty ścieków,
- brak zbiorczej sieci kanalizacyjnej,
- możliwość skażenia wód gnojowicą, usuwaną bezpośrednio do ziemi w niewielkiej odległości od powierzchniowych zbiorników wodnych,

Wody podziemne:

- nieszczelne szamba, z których zanieczyszczenia mogą dostawać się do wód gruntowych, lub powodować skażenie gleb,
- możliwość skażenia wód gnojowicą, wykorzystywaną rolniczo lub usuwaną bezpośrednio do ziemi w pobliżu ujęć wody,

- nieracjonalne (w zbyt dużych dawkach, w nieodpowiednim czasie i warunkach atmosferycznych) nawożenie mineralne i organiczne,
- nieodpowiedni sposób przechowywania nawozów,
- wprowadzanie do gleb surowych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków,
- nieeksploatowane, źle zabezpieczone studnie wiercone,

Gospodarka odpadami w gminie:

- brak sprawnego i spełniającego wymagania środowiskowe systemu unieszkodliwiania odpadów poprzez składowanie, odzysk lub kompostowanie
- brak odpowiednich aktów prawa miejscowego określających obowiązki właścicieli nieruchomości w zakresie gospodarki odpadami.

3. Opracowanie programu działań dla poprawy stanu wód dla zidentyfikowanych w punkcie 2 problemów gospodarki wodnej.

Przedstawione w poprzednich rozdziałach informacje dotyczące obszaru pilotowego projektu MOMENT, identyfikujące problemy związane z gospodarką wodną oraz stanem wód oraz działania dla poprawy tego stanu, posłużyły jako materiał wyjściowy do opracowania programu działań, którego założeniem było kompleksowe podejście do problemów gospodarki wodnej na omawianym terenie. Program działań został opracowany dla 10 jednolitych części wód powierzchniowych położonych na obszarze pilotowym projektu MOMENT.

PROGRAM DZIAŁAŃ DLA POPRAWY STAU WÓD W OBSZARZE PILOTOWYM PROJEKTU MOMENT.

Jednolita część wód powierzchniowych Bauda od źródeł do Dzikówki (PLRW20001755849)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć i uruchomienie procedur formalno-prawnych w celu ustanowienia stref ochronnych ujęć,
- opracowanie regionalnego programu redukcji zanieczyszczeń w wydzielonych obszarach hydrograficznych,
- upowszechniania i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej” ,

- propagowanie i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań agrotechnicznych: technologicznych i organizacyjnych,
- propagowanie indywidualnego kompostowania odpadów organicznych powstających w gospodarstwach domowych i rolniczych,
- edukacja na rzecz ograniczania ilości wytwarzanych odpadów oraz ich segregacji „u źródła”,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczności gminy odnośnie ochrony przyrody i zasobów przyrodniczych,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników.

GOSPDARKA KOMUNALNA

- modernizacja oczyszczalni Młynary - planowana średnia wydajność oczyszczalni 540 m³/d,
- podłączenie gminy Milejewo do oczyszczalni ścieków w Elblągu,
- rozbudowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach występowania wód podziemnych,
- budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności w miejscowościach objętych wodociągiem - sieć kanalizacji grawitacyjno-tłocznej wraz z przepompownią i przyłączami na odcinku Słobity-Dębień-Karwiny-Wilczęta,
- modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków z uwagi na konieczność zwiększenia przepustowości i spełnienia norm jakościowych ścieków oczyszczonych z wykorzystaniem BAT (najlepszych dostępnych technik),
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- budowa punktów zlewnych do systemu kanalizacji sanitarnej dla użytkowników indywidualnych bezodpływowych zbiorników ścieków istniejących na terenie nie objętym systemem kanalizacji zbiorczej,
- objęcie monitoringiem wszystkich oczyszczalni ścieków znajdujących się na terenie gminy w zakresie realizacji przez oczyszczalnie ścieków obowiązku prowadzenia badań fizyko-chemicznych i mikrobiologicznych osadów i wynikających z badań sposobów postępowania z osadami,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej w perspektywie 2007-2013,

- wyposażanie gospodarstw wiejskich w zabudowie rozproszonej w indywidualne systemy asenizacyjne – przydomowe oczyszczalnie ścieków,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstości ich opróżniania oraz opracowania harmonogramu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- likwidacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych oraz na terenach nieskanalizowanych,
- modernizacja składowiska odpadów komunalnych - Składowisko Odpadów Komunalnych – Młynary;
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców,
- zmiana systemu gromadzenia odpadów, upowszechnienie selektywnej zbiórki oraz odzysk i recykling odpadów,
- utworzenie na Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych,
- lokalizacja i wyposażenie Centrum Recyklingu,
- wyposażenie gospodarstw domowych (zabudowa jednorodzinna), zabudowy wielorodzinnej i obiektów użyteczności publicznej w pojemniki i zasobniki do gromadzenia różnych rodzajów odpadów,
- opracowanie szczegółowej inwentaryzacji dzikich wysypisk odpadów i programu ich likwidacji ,
- likwidacja dzikich składowisk odpadów,
- ograniczenie ilości osadów ściekowych deponowanych na składowiskach odpadów, w tym na terenach oczyszczalni,
- deponowanie na składowiskach jedynie osadów ściekowych , których skład wyklucza wykorzystanie w innych kierunkach,

- poprawa jakości wody pitnej, rozbudowa sieci wodociągowej i porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - modernizacja wodociągu w miejscowości Słobity,
- modernizacja technologii uzdatniania wody do picia oraz rozbudowa sieci wodociągowej z wykorzystaniem BAT (najlepszych dostępnych technik),
- modernizacja i konserwacja istniejących ujęć wody,
- inwentaryzacja oraz likwidacja nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych, w pierwszej kolejności zagrażających czystości wód podziemnych,
- restrukturyzacja poboru wody dla celów użytkowych, w taki sposób, aby zasoby wód podziemnych były użytkowane wyłącznie dla potrzeb ludności, jako woda do picia i surowiec dla przemysłu spożywczego,
- zmniejszenie wodochłonności gospodarki oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody,
- utrzymanie sprawności urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników,
- likwidacja nielegalnych wylotów kolektorów do cieków oraz zrzutów ścieków,
- zmniejszenie wodochłonności gospodarki oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody,
- budowa urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników,
- eliminacja zanieczyszczeń wymywanych przez opady poprzez zorganizowany odbiór wód opadowych z terenów przemysłowych i zurbanizowanych poprzez wdrożenie koncepcji unieszkodliwienia ścieków opadowych na tych terenach,
- likwidacja zrzutów nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- zwiększenie ilości otwartych zbiorników wodnych (w związku z programem mała retencja),
- zwiększanie retencji wód w zlewni oraz renaturalizacja układów hydrologicznych obejmujących między innymi: odtwarzanie zanikłych oczek wodnych, mokradeł, ochronę przepływu wody między ekosystemami, ochronę torfowisk, bagien, zwiększenie zadrzewień i zakrzewień jako naturalnych obszarów retencji,

- poprawa zdolności retencyjnej poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej (renaturalizacji układów hydrologicznych) budowę i modernizację zbiorników retencyjnych,
- ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalni,
- stosowanie technologii nie powodujących istotnej zmiany poziomu wód,
- wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz w dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb,
- tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych,
- zwiększanie ilości obiektów objętych formą ochrony prawnej (waloryzacja obszarów przyrodniczo cennych),
- stosowanie czynnej ochrony rzadkich oraz zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych,
- utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych,
- współpraca z województwem przy wdrażaniu sieci NATURA 2000, poprzedzone bilansem skutków społeczno – gospodarczych,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- rozwój rolnictwa ekologicznego i biodynamicznego na gruntach o wysokiej bonitacji gleb,
- zalesienie gruntów o niskiej klasie gleb,
- upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”, w tym m.in. mających na celu zmniejszenie poziomu zakwaszenia gleb oraz przeciwdziałanie erozji gleb,
- ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, w tym m.in. budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę,
- wykorzystanie osadów ściekowych w celach rolniczych i przyrodniczych,
- Składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych,

- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekły wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich przepisów do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego obejmujących między innymi: odtwarzanie zanikłych oczek wodnych, mokradeł, ochronę przepływu wody między ekosystemami, ochronę torfowisk, bagien, zwiększenie zadrzewień i zakrzewień jako naturalnych obszarów retencji,
- uwzględnienie ochrony jezior i rzek oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów zalesień,

Jednolita część wód powierzchniowych Bauda od Dzikówki do ujścia (PLRW2000205589)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- rozwinięta edukacja i doradztwo wśród rolników wspierające nowoczesne rozwiązania agrotechniczne,
- podnoszenie świadomości ekologicznej obywateli, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- działania zmierzające do podniesienia efektywności oczyszczania ścieków poprzez modernizację istniejącej i budowę nowych oczyszczalni ścieków,
- podłączanie do istniejącej oczyszczalni ścieków we Fromborku, która nie jest obecnie w pełni wykorzystywana, rozproszonych źródeł ścieków (tam, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione),
- dostosowanie sieci kanalizacji sanitarnej łącznie z terenem oczyszczalni do zakładanego zwiększenia poziomu wód morskich,
- skanalizowanie gminy siecią w systemie grawitacyjno - ciśnieniowym w oparciu o kolektory kanalizacji sanitarnej projektuje się główny korytarz infrastruktury technicznej gminy, w którym równolegle prowadzona będzie sieć wodociągowa,
- rozwój infrastruktury kanalizacyjnej w dwóch kierunkach: - oczyszczalnia we Fromborku – tereny rozwojowe we wschodniej części miasta – Bogdany – Biedkowo – Drewnowo –

Wielkie Wierzno – Jędrychowo – Krzywiec – Krzyżewo. Z wyjątkiem Wielkie Wierzno – Jędrychowo - trasy z Narusy i Baranówki, które połączone w rejonie Ronina w obrębie miasta doprowadzone byłyby do ciągu głównego miejscowość Narusa,

- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- realizacja indywidualnych, przydomowych oczyszczalni tam, gdzie podłączenie do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków nie jest ekonomicznie uzasadnione, np. obszary wiejskie,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- rozbudowa stacji uzdatniania wody,
- wprowadzanie w zakładach przemysłowych zamkniętych obiegów wody jako elementu pozwalającego na stworzenie znacznych oszczędności finansowych,
- kontynuacja instalowania liczników u indywidualnych odbiorców,
- oczyszczanie i uzdatnianie wód powierzchniowych jako alternatywa dla poborów wód podziemnych, które powinny stanowić rezerwę wody pitnej w gminie,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców,
- modernizacja składowisk odpadów komunalnych, które nie spełniają wymogów ochrony środowiska, a będą użytkowane do czasu wprowadzenia rozwiązań ponadlokalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych Frombork;
- wprowadzanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów zagospodarowania odpadów (sortownie, kompostownie, obiekty termicznego unieszkodliwiania odpadów, składowiska o funkcji ponadlokalnej),
- współdziałanie w utworzeniu regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów komunalnych ZZO i dostosowania regionalnego składowiska odpadów,
- wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów,

- intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych,
- zintensyfikowanie działań skierowanych na zapobieganie zanieczyszczeniu odpadami terenów przy trasach przelotowych i terenów przylegających do cieków,
- przestrzeganie zaleceń dotyczących lokalizacji i konstrukcji składowisk odpadów oraz przestrzeganie reżimów technologicznych składowania odpadów,
- rekultywacja składowisk po ich eksploatacji,
- przechwytywanie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów,
- stworzenie i zrealizowanie systemów selektywnej zbiórki i powtórnego wykorzystania wybranych frakcji odpadów komunalnych,
- szczegółowa inwentaryzacja istniejących nielegalnych składowisk oraz ich bieżące likwidowanie, zaś w przyszłości podniesienie skuteczność egzekwowania prawa w stosunku do osób wyrzucających odpady na nielegalne wysypiska,
- zwiększenie stopnia kontroli obrotu komunalnymi osadami ściekowymi celem zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa zdrowotnego i środowiskowego,
- zwiększenie stopnia przetworzenia komunalnych osadów ściekowych - unieszkodliwianie osadów ściekowych w zależności od uwarunkowań lokalnych (przemieszanie odpadów na składowisku, termiczna przeróbka, kompostowanie, wykorzystanie w celach nawozowych i w rekultywacji, deponowanie osadów na składowiskach),
- maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego i chemicznego,
- likwidacja tymczasowego składowania osadów na oczyszczalniach ścieków,
- zwiększenie kontroli nad osadami wykorzystywanymi do celów przyrodniczych,
- uzupełnienie systemu kanalizacji deszczowej we Fromborku o urządzenia podczyszczające i separatory substancji ropopochodnych oraz stworzyć infrastrukturę kanalizacji deszczowej poza terenem miasta,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- zwiększenie ilości otwartych zbiorników wodnych (w związku z programem mała retencja),
- ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne - przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych,
- opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 - PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- rozwój rolnictwa ekologicznego i biodynamicznego na gruntach o wysokiej klasie gleb,
- propagowanie i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań agrotechnicznych: technologicznych i organizacyjnych,
- zalesienie gruntów o niskiej klasie gleb,
- stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenie ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń,
- wykorzystanie osadów do nawożenia,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów zalesień.

Jednolita część wód powierzchniowych Okrzejka (PLRW20001755852)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- rozwinięta edukacja i doradztwo wspierające nowoczesne rozwiązania agrotechniczne,
- wdrażanie i rozwijanie biologicznych metod ochrony roślin i naturalnego nawożenia gleb,
- edukacja ludności wiejskiej w zakresie tworzenia gospodarstw ekologicznych, wdrażania i rozwijania biologicznych metod ochrony roślin i naturalnego nawożenia gleby, estetyzacji zagród wiejskich, likwidacji niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych i rolniczych do gruntu i wód oraz odzysku surowców wtórnych, przetwarzania, kompostowania,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczności gminy odnośnie ochrony przyrody i zasobów przyrodniczych,

- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- Podłączenie gminy Milejewo do oczyszczalni ścieków w Elblągu.
- budowa nowych odcinków kanalizacji sanitarnej,
- Obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowa punktów zlewnych do systemu kanalizacji sanitarnej dla użytkowników indywidualnych bezodpływowych zbiorników ścieków istniejących na terenie nie objętym systemem kanalizacji zbiorczej,
- wspieranie budowy szczelnych zbiorników bezodpływowych na obszarach o zabudowie ekstensywnej lub poza zasięgiem projektowanej sieci kanalizacyjnej,
- inwentaryzacja i kontrola stanu zbiorników bezodpływowych w celu wyeliminowania nieszczelnych szamb,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- uporządkowanie i modernizacja gospodarki ściekowej w istniejących i projektowanych zakładach przemysłowych - budowa urządzeń podczyszczających ścieki przed ich zrzutem do kanalizacji zbiorczej, wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, technologiczne wykorzystanie ścieków oraz wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodościekowej,
- ograniczenie ilości osadów ściekowych deponowanych na składowiskach odpadów, w tym na terenach oczyszczalni,
- deponowanie na składowiskach jedynie osadów ściekowych , których skład wyklucza wykorzystanie w innych kierunkach,
- objęcie monitoringiem wszystkich oczyszczalni ścieków znajdujących się na terenie gminy

w zakresie realizacji przez oczyszczalnię ścieków obowiązku prowadzenia badań fizykochemicznych i mikrobiologicznych osadów i wynikających z badań sposobów postępowania z osadami,

- zmniejszenie stopnia zanieczyszczenia osadów ściekowych,
- zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych innymi metodami przeróbki niż składowanie,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców gminy,
- rozwój systemu selektywnej zbiórki surowców wtórnych w systemie pojemnikowym/workowym,
- inwentaryzacja stanu sieci wodociągowej,
- modernizacja sieci wodociągowej poprzez wymianę urządzeń wodociągowych znajdujących się w złym stanie technicznym,
- modernizacja i konserwacja istniejących ujęć wody,
- optymalizacja wykorzystania obecnych ujęć wody i stacji uzdatniania wody dla potrzeb nowopowstającej sieci wodociągowej,
- likwidacja nieczynnych ujęć wody, w pierwszej kolejności zagrażających czystości wód podziemnych,
- likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów i rekultywacja tego terenu,
- inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających wód powierzchniowych na terenie całej zlewni - współpraca z sąsiednimi powiatami i gminami,
- eliminacja zanieczyszczeń wymywanych przez opady poprzez zorganizowany odbiór wód opadowych z terenów przemysłowych i zurbanizowanych poprzez wdrożenie koncepcji unieszkodliwienia ścieków opadowych na tych terenach,
- eliminacja zanieczyszczenia brzegów zbiorników i cieków odpadami zdeponowanymi na tzw. „dzikich składowiskach”,
- likwidacja zrzutów nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych,
- budowa systemu oczyszczania ścieków opadowych, szczególnie z terenów zurbanizowanych i przemysłowych - wybudowanie urządzeń oczyszczających wody opadowe i roztopowe składające się z osadników i separatorów ropopochodnych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- zwiększenie ilości otwartych zbiorników wodnych (w związku z programem mała retencja),
- ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych wzdłuż dolin i rzek, zachowanie terenów otwartych wzdłuż koryt rzek,
- renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych,
- zwiększanie udziału terenów pokrytych trwałą roślinnością, szczególnie w zlewniach bezpośrednich jezior,
- współpraca z województwem przy wdrażaniu sieci NATURA 2000, poprzedzone bilansem skutków społeczno – gospodarczych,
- ustanowienie indywidualnych form ochrony przyrody na etapie szczegółowych opracowań planistycznych w celu ochrony wysokich wartości przyrodniczych i krajobrazowych,
- ochrona krajobrazu z równoczesną racjonalną gospodarką leśną, rolną, rybacką i turystyczną z zastrzeżeniem zachowania czystości wód, gleby i powietrza oraz harmonii w krajobrazie,
- zachowanie lokalnych czynników regulujących bilans wody i decydujących o zróżnicowaniu nisz ekologicznych (torfowiska, mokradła, oczka wodne),
- tworzenie stref biologicznie czynnych przylegających do wód powierzchniowych,
- prowadzenie działań zmierzających do podniesienia zdolności retencyjnych obszaru gminy,
- zalesienia w celu zwiększenia retencji naturalnej, ze szczególnym uwzględnieniem stref, źródłiskowych i ochroną terenów o dużych spadkach przed nadmiernym spływem wód deszczowych,
- ciągły monitoring jakości wód powierzchniowych,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- rozwój rolnictwa ekologicznego i biodynamicznego na gruntach o wysokiej klasie gleb,
- propagowanie i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań agrotechnicznych: technologicznych i organizacyjnych,
- zalesienie gruntów o niskiej klasie gleb,
- ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rolnictwa na środowisko,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów zalesień,
- uwzględnienie ochrony jezior i rzek oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jednolita część wód powierzchniowych Lisi Parów (PLRW20001755854) (Milejewo, Młynary, tolkmicko)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- rozwinięta edukacja i doradztwo wspierające nowoczesne rozwiązania agrotechniczne,
- wdrażanie i rozwijanie biologicznych metod ochrony roślin i naturalnego nawożenia gleb,
- edukacja ludności wiejskiej w zakresie tworzenia gospodarstw ekologicznych, wdrażania i rozwijania biologicznych metod ochrony roślin i naturalnego nawożenia gleby, estetyzacji zagród wiejskich, likwidacji niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych i rolniczych do gruntu i wód oraz odzysku surowców wtórnych, przetwarzania, kompostowania,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczności gminy odnośnie ochrony przyrody i zasobów przyrodniczych,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- Podłączenie gminy Milejewo do oczyszczalni ścieków w Elblągu.
- budowa nowych odcinków kanalizacji sanitarnej,
- Obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowa punktów zlewnych do systemu kanalizacji sanitarnej dla użytkowników indywidualnych bezodpływowych zbiorników ścieków istniejących na terenie nie objętym systemem kanalizacji zbiorczej,
- wspieranie budowy szczelnych zbiorników bezodpływowych na obszarach o zabudowie ekstensywnej lub poza zasięgiem projektowanej sieci kanalizacyjnej,
- inwentaryzacja i kontrola stanu zbiorników bezodpływowych w celu wyeliminowania nieszczelnych szamb,

- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- uporządkowanie i modernizacja gospodarki ściekowej w istniejących i projektowanych zakładach przemysłowych - budowa urządzeń podczyszczających ścieki przed ich zrzutem do kanalizacji zbiorczej, wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, technologiczne wykorzystanie ścieków oraz wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodociągowej,
- ograniczenie ilości osadów ściekowych deponowanych na składowiskach odpadów, w tym na terenach oczyszczalni,
- deponowanie na składowiskach jedynie osadów ściekowych , których skład wyklucza wykorzystanie w innych kierunkach,
- objęcie monitoringiem wszystkich oczyszczalni ścieków znajdujących się na terenie gminy w zakresie realizacji przez oczyszczalnie ścieków obowiązku prowadzenia badań fizykochemicznych i mikrobiologicznych osadów i wynikających z badań sposobów postępowania z osadami,
- zmniejszenie stopnia zanieczyszczenia osadów ściekowych,
- zwiększenie wykorzystania osadów ściekowych innymi metodami przeróbki niż składowanie,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców gminy,
- rozwój systemu selektywnej zbiórki surowców wtórnych w systemie pojemnikowym/workowym,
- inwentaryzacja stanu sieci wodociągowej,
- modernizacja sieci wodociągowej poprzez wymianę urządzeń wodociągowych znajdujących się w złym stanie technicznym,
- modernizacja i konserwacja istniejących ujęć wody,
- optymalizacja wykorzystania obecnych ujęć wody i stacji uzdatniania wody dla potrzeb nowopowstającej sieci wodociągowej,

- likwidacja nieczynnych ujęć wody, w pierwszej kolejności zagrażających czystości wód podziemnych,
- likwidacja „dzikich” wysypisk odpadów i rekultywacja tego terenu,
- inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających wód powierzchniowych na terenie całej zlewni - współpraca z sąsiednimi powiatami i gminami,
- eliminacja zanieczyszczeń wymywanych przez opady poprzez zorganizowany odbiór wód opadowych z terenów przemysłowych i zurbanizowanych poprzez wdrożenie koncepcji unieszkodliwienia ścieków opadowych na tych terenach,
- eliminacja zanieczyszczania brzegów zbiorników i cieków odpadami zdeponowanymi na tzw. „dzikich składowiskach”,
- likwidacja zrzutów nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych,
- budowa systemu oczyszczania ścieków opadowych, szczególnie z terenów zurbanizowanych i przemysłowych - wybudowanie urządzeń oczyszczających wody opadowe i roztopowe składające się z osadników i separatorów ropopochodnych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- zwiększenie ilości otwartych zbiorników wodnych (w związku z programem mała retencja),
- ochrona obszarów naturalnej retencji i dolin rzecznych, powiększanie i odtwarzanie śródpolnych zadrzewień, zakrzaczeń i drobnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie istniejących korytarzy ekologicznych wzdłuż dolin i rzek, zachowanie terenów otwartych wzdłuż koryt rzek,
- renaturyzacja zniszczonych cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno-błotnych i rzecznych,
- zwiększanie udziału terenów pokrytych trwałą roślinnością, szczególnie w zlewniach bezpośrednich jezior,
- współpraca z województwem przy wdrażaniu sieci NATURA 2000, poprzedzone bilansem skutków społeczno – gospodarczych,
- ustanowienie indywidualnych form ochrony przyrody na etapie szczegółowych opracowań planistycznych w celu ochrony wysokich wartości przyrodniczych i krajobrazowych,

- ochrona krajobrazu z równoczesną racjonalną gospodarką leśną, rolną, rybacką i turystyczną z zastrzeżeniem zachowania czystości wód, gleby i powietrza oraz harmonii w krajobrazie,
- zachowanie lokalnych czynników regulujących bilans wody i decydujących o zróżnicowaniu nisz ekologicznych (torfowiska, mokradła, oczka wodne),
- tworzenie stref biologicznie czynnych przylegających do wód powierzchniowych,
- prowadzenie działań zmierzających do podniesienia zdolności retencyjnych obszaru gminy,
- zalesienia w celu zwiększenia retencji naturalnej, ze szczególnym uwzględnieniem stref, źródliskowych i ochroną terenów o dużych spadkach przed nadmiernym spływem wód deszczowych,
- ciągły monitoring jakości wód powierzchniowych,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- rozwój rolnictwa ekologicznego i biodynamicznego na gruntach o wysokiej klasie gleb,
- propagowanie i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań agrotechnicznych: technologicznych i organizacyjnych,
- zalesienie gruntów o niskiej klasie gleb,
- ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rolnictwa na środowisko,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów zalesień,
- uwzględnienie ochrony jezior i rzek oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Jednolita część wód powierzchniowych Wierzenka (PLRW20001755869) (Płoskinia, Frombork)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- podnoszenie świadomości ekologicznej obywateli, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

- upowszechnianie i praktyczne wdrażanie zasad „Kodeksu dobrej praktyki rolniczej”, w tym m.in. mających na celu zmniejszenie poziomu zakwaszenia gleb oraz przeciwdziałanie erozji gleb,
- opracowanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ważnych ujęć i uruchomienie procedur formalno-prawnych w celu ustanowienia stref ochronnych ujęć,
- opracowanie regionalnego programu redukcji zanieczyszczeń w wydzielonych obszarach hydrograficznych,
-

GOSPDARKA KOMUNALNA

- działania zmierzające do podniesienia efektywności oczyszczania ścieków poprzez modernizację istniejącej i budowę nowych oczyszczalni ścieków,
- rozbudowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej w pierwszej kolejności w miejscowościach zwodociągowanych, położonych na obszarach występowania wód podziemnych,
- podłączanie do istniejącej oczyszczalni ścieków we Fromborku, która nie jest obecnie w pełni wykorzystywana, rozproszonych źródeł ścieków (tam, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione),
- skanalizowanie gminy siecią w systemie grawitacyjno - ciśnieniowym w oparciu o kolektory kanalizacji sanitarnej projektuje się główny korytarz infrastruktury technicznej gminy, w którym równolegle prowadzona będzie sieć wodociągowa,
- rozwój infrastruktury kanalizacyjnej w dwóch kierunkach: - oczyszczalnia we Fromborku – tereny rozwojowe we wschodniej części miasta – Bogdany – Biedkowo – Drewnowo – Wielkie Wierzno – Jędrychowo – Krzywiec – Krzyżewo. Z wyjątkiem Wielkie Wierzno – Jędrychowo - trasy z Narusy i Baranówki, które połączone w rejonie Ronina w obrębie miasta doprowadzone byłyby do ciągu głównego miejscowość Narusa,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- 2007-2013 budowę przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej w perspektywie 2007-2013,
- realizacja indywidualnych, przydomowych oczyszczalni tam, gdzie podłączenie do zbiorowego systemu odprowadzania ścieków nie jest ekonomicznie uzasadnione, np. obszary wiejskie,
- wyposażanie gospodarstw wiejskich w zabudowie rozproszonej w indywidualne systemy asenizacyjne – przydomowe oczyszczalnie ścieków,

- prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstości ich opróżniania oraz opracowania harmonogramu rozwoju sieci kanalizacji sanitarnej,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- modernizacja technologii uzdatniania wody do picia oraz rozbudowa sieci wodociągowej z wykorzystaniem BAT (najlepszych dostępnych technik),
- inwentaryzacja oraz likwidacja nieczynnych i nie nadających się do eksploatacji studni wierconych i kopanych,
- restrukturyzacja poboru wody dla celów użytkowych, w taki sposób, aby zasoby wód podziemnych były użytkowane wyłącznie dla potrzeb ludności, jako woda do picia i surowiec dla przemysłu spożywczego,
- zmniejszenie wodochłonności gospodarki oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody,
- rozbudowa stacji uzdatniania wody,
- kontynuacja instalowania liczników u indywidualnych odbiorców,
- oczyszczanie i uzdatnianie wód powierzchniowych jako alternatywa dla poborów wód podziemnych, które powinny stanowić rezerwę wody pitnej w gminie,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców,
- modernizacja składowisk odpadów komunalnych, które nie spełniają wymogów ochrony środowiska, a będą użytkowane do czasu wprowadzenia rozwiązań ponadlokalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych Frombork;
- wprowadzanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów zagospodarowania odpadów (sortownie, kompostownie, obiekty termicznego unieszkodliwiania odpadów, składowiska o funkcji ponadlokalnej),
- wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji

- nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych,
- zintensyfikowanie działań skierowanych na zapobieganie zanieczyszczeniu odpadami terenów przy trasach przelotowych i terenów przylegających do cieków,
  - przestrzeganie zaleceń dotyczących lokalizacji i konstrukcji składowisk odpadów oraz przestrzeganie reżimów technologicznych składowania odpadów,
  - rekultywacja składowisk po ich eksploatacji,
  - przechwytywanie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów,
  - stworzenie i zrealizowanie systemów selektywnej zbiórki i powtórnego wykorzystania wybranych frakcji odpadów komunalnych,
  - szczegółowa inwentaryzacja istniejących nielegalnych składowisk oraz ich bieżące likwidowanie, zaś w przyszłości podniesienie skuteczności egzekwowania prawa w stosunku do osób wyrzucających odpady na nielegalne wysypiska,
  - zwiększenie stopnia kontroli obrotu komunalnymi osadami ściekowymi celem zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa zdrowotnego i środowiskowego,
  - zwiększenie stopnia przetworzenia komunalnych osadów ściekowych - unieszkodliwianie osadów ściekowych w zależności od uwarunkowań lokalnych (przemieszanie odpadów na składowisku, termiczna przeróbka, kompostowanie, wykorzystanie w celach nawozowych i w rekultywacji, deponowanie osadów na składowiskach),
  - maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogennej zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego i chemicznego,
  - likwidacja tymczasowego składowania osadów na oczyszczalniach ścieków,
  - zwiększenie kontroli nad osadami wykorzystywanymi do celów przyrodniczych,
  - utrzymanie sprawności urządzeń oczyszczających wody deszczowe wprowadzane siecią kanalizacyjną do odbiorników,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne - przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych,

- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane ciekł wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego,
- poprawa zdolności retencyjnej poprzez odpowiednie rozwijanie retencji naturalnej (renaturalizacji układów hydrologicznych) budowę i modernizację zbiorników retencyjnych,
- tworzenie wokół jezior i rzek stref ochronnych zagospodarowanych trwałą zielenią i niezabudowanych,
- ochrona terenów szczególnie cennych przyrodniczo przed eksploatacją kopalın,
- stosowanie technologii nie powodujących istotnej zmiany poziomu wód,
- wykonywanie i utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych z zachowaniem zróżnicowanych biocenoz w dostosowaniu do właściwości przyrodniczo-rolniczych gleb,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- propagowanie i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań agrotechnicznych: technologicznych i organizacyjnych,
- stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenie ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń,
- wykorzystanie osadów do nawożenia,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,
- ograniczanie odpływu do wód zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa poprzez stosowanie zasad dobrej praktyki rolniczej, w tym m.in. budowę płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę,

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

- uwzględnienie ochrony zbiorników wodnych oraz ich obrzeży w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów określających sposoby użytkowania cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych,

Jednolita część wód powierzchniowych Narusa (PLRW2000175569)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- podnoszenie świadomości ekologicznej obywateli, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,
- edukacja ekologiczna wśród rolników, mająca na celu uświadomienie konsekwencji stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, co powinno również doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenia ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń,
- wspieranie rolnictwa ekologicznego jako formy gospodarowania nie naruszającej równowagi przyrodniczej,
- ochrona planistyczna terenów o unikatowych roślinach,
- ochrona planistyczna terenów chronionych występowania unikatowych zwierząt,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- działania zmierzające do podniesienia efektywności oczyszczania ścieków poprzez modernizację istniejącej i budowę nowych oczyszczalni ścieków,
- podłączanie do istniejącej oczyszczalni ścieków we Fromborku, która nie jest obecnie w pełni wykorzystywana, rozproszonych źródeł ścieków (tam, gdzie jest to ekonomicznie uzasadnione),
- skanalizowanie gminy siecią w systemie grawitacyjno - ciśnieniowym w oparciu o kolektory kanalizacji sanitarnej projektuje się główny korytarz infrastruktury technicznej gminy, w którym równolegle prowadzona będzie sieć wodociągowa,
- rozwój infrastruktury kanalizacyjnej w dwóch kierunkach: - oczyszczalnia we Fromborku – tereny rozwojowe we wschodniej części miasta – Bogdany – Biedkowo – Drewnowo – Wielkie Wierzno – Jędrychowo – Krzywiec – Krzyżewo. Z wyjątkiem Wielkie Wierzno – Jędrychowo i Krzywiec – Krzyżewo; - trasy z Narusy i Baranówki, które połączone w rejonie Ronina w obrębie miasta doprowadzone byłyby do ciągu głównego miejscowość Narusa, opcjonalnie skanalizowanie Miejscowości Krzyżewo, Krzywiec, Nowiny i Ronin w końcowym etapie,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- realizacja indywidualnych, przydomowych oczyszczalni tam, gdzie podłączenie do

zbiorowego systemu odprowadzania ścieków nie jest ekonomicznie uzasadnione, np. obszary wiejskie,

- wspieranie na terenach wiejskich, nie przewidzianych do skanalizowania, realizacji przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków
- Tworzenie systemu dowozu ścieków z szamb
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- Budowa sieci wodociągowej z przyłączami dla wsi Brzeziny,
- Budowa sieci wodociągowej dla wsi Chojnowo,
- budowa i modernizacja urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody,
- zapewnienie dostaw i dostępu do wody pitnej o wysokiej jakości dla wszystkich mieszkańców gminy,
- dostarczenie odpowiedniej pod względem ilościowym i jakościowym, wody dla lokalnej gospodarki,
- wprowadzanie w zakładach przemysłowych zamkniętych obiegów wody jako elementu pozwalającego na stworzenie znacznych oszczędności finansowych,
- rozbudowa stacji uzdatniania wody,
- kontynuacja instalowania liczników u indywidualnych odbiorców,
- oczyszczanie i uzdatnianie wód powierzchniowych jako alternatywa dla poborów wód podziemnych, które powinny stanowić rezerwę wody pitnej w gminie,
- objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców,
- stworzenie i realizacja regionalnego planu gospodarki odpadami uwzględniającego wszystkie rodzaje odpadów wytwarzanych, wykorzystywanych i unieszkodliwianych,

- modernizacja składowisk odpadów komunalnych, które nie spełniają wymogów ochrony środowiska, a będą użytkowane do czasu wprowadzenia rozwiązań ponadlokalnych – Składowisko Odpadów Komunalnych Frombork,
- wprowadzanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi w układzie ponadlokalnym, w tym budowa zakładów zagospodarowania odpadów (sortownie, kompostownie, obiekty termicznego unieszkodliwiania odpadów, składowiska o funkcji ponadlokalnej),
- przestrzeganie zaleceń dotyczących lokalizacji i konstrukcji składowisk odpadów oraz przestrzeganie reżimów technologicznych składowania odpadów,
- wdrażanie nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- rekultywacja składowisk po ich eksploatacji,
- intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych,
- zintensyfikowanie działań skierowanych na zapobieganie zanieczyszczeniu odpadami terenów przy trasach przelotowych i terenów przylegających do cieków,
- współudział w utworzeniu regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów komunalnych ZZO i dostosowania regionalnego składowiska odpadów,
- przechwytywanie i oczyszczanie odcieków ze składowisk odpadów,
- stworzenie i zrealizowanie systemów selektywnej zbiórki i powtórnego wykorzystania wybranych frakcji odpadów komunalnych,
- szczegółowa inwentaryzacja istniejących nielegalnych składowisk oraz ich bieżące likwidowanie, zaś w przyszłości podniesienie skuteczność egzekwowania prawa w stosunku do osób wyrzucających odpady na nielegalne wysypiska,
- zwiększenie stopnia kontroli obrotu komunalnymi osadami ściekowymi celem zapewnienia maksymalnego bezpieczeństwa zdrowotnego i środowiskowego,
- zwiększenie stopnia przetworzenia komunalnych osadów ściekowych - unieszkodliwianie osadów ściekowych w zależności od uwarunkowań lokalnych (przemieszanie odpadów na składowisku, termiczna przeróbka, kompostowanie, wykorzystanie w celach nawozowych i w rekultywacji, deponowanie osadów na składowiskach),
- maksymalizacja stopnia wykorzystania substancji biogenych zawartych w osadach przy jednoczesnym spełnieniu wszystkich wymogów dotyczących bezpieczeństwa sanitarnego i

chemicznego,

- likwidacja tymczasowego składowania osadów na oczyszczalniach ścieków,
- zwiększenie kontroli nad osadami wykorzystywanymi do celów przyrodniczych,
- podczyszczanie wód kanalizacji deszczowej (separatory),

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne - przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych,
- plantacji trzciny na terenach nadzalewowych - ochrona wód Zalewu Wiślanego przed dopływem zanieczyszczeń obszarowych,
- monitoring stanu wód,
- ochrona wód Zalewu Wiślanego przed zanieczyszczeniem,
- ochrona zbiorowisk roślinnych – szuwarowych i łąk oraz zbiorowisk roślinności zanurzonej,
- strefa ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, w celu doprowadzenia do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenie ładunków odprowadzanych do odbiorników zanieczyszczeń,
- wykorzystanie osadów do nawożenia,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,
- Ograniczenie spływu powierzchniowego z pól,
- budowa na terenach gospodarstw rolnych płyt do gromadzenia nawozu stałego.

Jednolita część wód powierzchniowych Stradanka (PLRW200018554)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- wspieranie rolnictwa ekologicznego jako formy gospodarowania nie naruszającej równowagi przyrodniczej,
- ochrona planistyczna terenów o unikatowych roślinach,
- ochrona planistyczna terenów chronionych występowania unikatowych zwierząt
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- realizacja kompleksowego systemu gospodarki wodno – ściekowej,
- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
- poprawa stanu sanitarnego wsi Przybyłowo,
- utworzenie systemu dowozu ścieków z szamb,
- budowa oczyszczalni przyzgodowych i osiedlowych,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- zwodociągowanie terenu gminy z ujęć monitorowanych ograniczających możliwość zanieczyszczenia źródeł wodnych dla miejscowości wykazanych w opracowaniu,
- budowa sieci wodociągowej dla wsi Przybyłowo,
- wymiana sieci wykazującej symptomy zużycia,
- przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Tolkmicku,
- uruchomienie programów oszczędzania wody w systemach zaopatrzenia w wodę w porozumieniu z podmiotami dostarczającymi wodę,
- ograniczenie zużycia wody do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),
- działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów,

- działania zmierzające do ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- działania wspomagające prawidłowe postępowanie z odpadami w zakresie zbiórki, transportu oraz odzysku i unieszkodliwiania, w szczególności odpadów komunalnych,
- działania zmierzające do redukcji ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów,
- Likwidacja dzikich wysypisk odpadów,
- budowa kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- plantacji trzciny na terenach nadzalewowych - ochrona wód Zalewu Wiślanego przed dopływem zanieczyszczeń obszarowych,
- rekultywacja wysypiska śmieci w Nowince,
- likwidacja zanieczyszczeń wód Zalewu Wiślanego, potoków i rzek poprzez podczyszczanie wód kanalizacji deszczowej (separatory) oraz likwidację zrzutów kanalizacji,
- monitoring stanu wód,
- sprawny system melioracji,
- ochrona wód Zalewu Wiślanego przed zanieczyszczeniem,
- ochrona zbiorowisk roślinnych – szuwarowych i łąk oraz zbiorowisk roślinności zanurzonej,
- wprowadzenie strefy ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- wysoka jakość wód podziemnych poprzez: wysoki stopień skanalizowania gminy, ograniczenie zagrożeń ze strony rolnictwa i leśnictwa
- strefa ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- Opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- ograniczenie spływu powierzchniowego z pól,

- budowa na terenach gospodarstw rolnych płyt do gromadzenia nawozu stałego,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód.

Jednolita część wód powierzchniowych Grabianka (PLRW20001855369)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- wspieranie rolnictwa ekologicznego jako formy gospodarowania nie naruszającej równowagi przyrodniczej,
- ochrona planistyczna terenów o unikatowych roślinach,
- ochrona planistyczna terenów chronionych występowania unikatowych zwierząt,
- utworzenie Centrum Edukacji Ekologicznej w Kadynach,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- realizacja kompleksowego systemu gospodarki wodno – ściekowej,
- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
- wymiana odcinków kanalizacji będących w złym stanie technicznym,
- poprawa stopnia utylizacji ścieków komunalnych oraz budowa ujęcia wody wodociągu grupowego we wsi Pagórki,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu.
- utworzenie systemu dowozu ścieków z szamb,
- budowa oczyszczalni przyzagrodowych i osiedlowych,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- zwodociągowanie terenu gminy z ujęć monitorowanych ograniczających możliwość zanieczyszczenia źródeł wodnych dla miejscowości wykazanych w opracowaniu,

- wymiana sieci wykazującej symptomy zużycia,
- przebudowa i rozbudowa stacji uzdatniania wody w Tolkmicku,
- uruchomienie programów oszczędzania wody w systemach zaopatrzenia w wodę w porozumieniu z podmiotami dostarczającymi wodę,
- ograniczenie zużycia wody do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),
- wspieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń, instalacja liczników wody),
- działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów,
- działania zmierzające do ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- działania wspomagające prawidłowe postępowanie z odpadami w zakresie zbiórki, transportu oraz odzysku i unieszkodliwiania, w szczególności odpadów komunalnych,
- działania zmierzające do redukcji ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów,
- likwidacja dzikich wysypisk odpadów,
- inwentaryzację podpisanych umów korzystania z usług MPO,
- ustalenie listy „trucicieli” funkcjonujących na terenie gminy,
- intensyfikacji prac w kierunku tworzenia infrastruktury przetwarzania osadów ściekowych i tworzenia popytu na osady przetworzone,
- budowa kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- plantacji trzciny na terenach nadzalewowych - ochrona wód Zalewu Wiślanego przed dopływem zanieczyszczeń obszarowych,
- rekultywacja wysypiska śmieci w Nowince,
- likwidacja zanieczyszczeń wód Zalewu Wiślanego, potoków i rzek poprzez podczyszczanie wód kanalizacji deszczowej (separatory) oraz likwidację zrzutów kanalizacji,
- monitoring stanu wód,
- Sprawny system melioracji,
- Ochrona wód Zalewu Wiślanego przed zanieczyszczeniem,

- Ochrona zbiorowisk roślinnych – szuwarowych i łąk oraz zbiorowisk roślinności zanurzonej,
- wprowadzenie strefy ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- wysoka jakość wód podziemnych poprzez: wysoki stopień skanalizowania gminy, ograniczenie zagrożeń ze strony rolnictwa i leśnictwa
- strefa ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana.

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- ograniczenie spływu powierzchniowego z pól,
- budowa na terenach gospodarstw rolnych płyt do gromadzenia nawozu stałego,
- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód.

Jednolita część wód powierzchniowych Kamienica(PLRW200017552)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- wspieranie rolnictwa ekologicznego jako formy gospodarowania nie naruszającej równowagi przyrodniczej,
- edukacja ekologiczna rolników i osób uprawiających ziemię w celu uświadamiania szkodliwości nadmiernego stosowania środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i naturalnych,
- ochrona planistyczna terenów o unikatowych roślinach,
- ochrona planistyczna terenów chronionych występowania unikatowych zwierząt,
- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,
- inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających wód powierzchniowych na terenie całej zlewni, weryfikacja wydanych pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie ścieków (działania realizowane we współpracy regionalnej z innymi gminami),

GOSPDARKA KOMUNALNA

- realizacja kompleksowego systemu gospodarki wodno – ściekowej,
- rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej,
- rozwiązanie problemu odprowadzania i utylizacji ścieków oraz odprowadzania wód opadowych z terenu Suchacza,
- rozwiązanie problemu odprowadzania i utylizacji ścieków w miejscowościach Kamionek Wielki i Łęcze,
- wdrażanie opracowanych koncepcji kanalizacji deszczowej i sanitarnej, realizacja zapisów Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- utworzenie systemu dowozu ścieków z szamb,
- budowa oczyszczalni przyzagrodowych i osiedlowych,
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków,
- zwodociągowanie terenu gminy z ujęć monitorowanych ograniczających możliwość zanieczyszczenia złóż wodnych dla miejscowości wykazanych w opracowaniu,
- wymiana sieci wykazującej symptomy zużycia,
- uruchomienie programów oszczędzania wody w systemach zaopatrzenia w wodę w porozumieniu z podmiotami dostarczającymi wodę,
- ograniczenie zużycia wody do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji),
- inwentaryzacja, zabezpieczenie lub likwidacja nieczynnych ujęć wody, szczególnie studni kopanych,
- działania zmierzające do zapobiegania powstawaniu odpadów,
- działania zmierzające do ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,

- działania wspomagające prawidłowe postępowanie z odpadami w zakresie zbiórki, transportu oraz odzysku i unieszkodliwiania, w szczególności odpadów komunalnych,
- działania zmierzające do redukcji ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów,
- likwidacja dzikich wysypisk odpadów,
- inwentaryzację podpisanych umów korzystania z usług MPO,
- ustalenie listy „trucicieli” funkcjonujących na terenie gminy,
- intensyfikacji prac w kierunku tworzenia infrastruktury przetwarzania osadów ściekowych i tworzenia popytu na osady przetworzone,
- budowa kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- plantacji trzciny na terenach nadzalewowych - ochrona wód Zalewu Wiślanego przed dopływem zanieczyszczeń obszarowych,
- rekultywacja wysypiska śmieci w Nowince,
- likwidacja zanieczyszczeń wód Zalewu Wiślanego, potoków i rzek poprzez podczyszczanie wód kanalizacji deszczowej (separatory) oraz likwidację zrzutów kanalizacji,
- monitoring stanu wód,
- sprawny system melioracji,
- ochrona wód Zalewu Wiślanego przed zanieczyszczeniem,
- ochrona zbiorowisk roślinnych – szuwarowych i łąk oraz zbiorowisk roślinności zanurzonej,
- wprowadzenie strefy ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- sukcesywna rekultywacja terenów poeksploatacyjnych,
- wysoka jakość wód podziemnych poprzez: wysoki stopień skanalizowania gminy, ograniczenie zagrożeń ze strony rolnictwa i leśnictwa,
- strefa ograniczonego zainwestowania z wykluczeniem zabudowy – poza służącą utrzymaniu torów wodnych i ochronie brzegów,
- opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,
- ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych i punktowych pochodzących z działalności rolniczej, szczególnie zaś opracowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych (stanowiska do składowania obornika, magazynowania gnojowicy),

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENN

- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony głównych zbiorników wód podziemnych,

Jednolita część wód powierzchniowych Dąbrówka (PLRW2000175514)

DZIAŁANIA ORGANIZACYJNO PRAWNE I EDUKACYJNE

- podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników,
- wspieranie działań zmierzających do likwidacji dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych oraz podziemnych (ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z jednostek osadniczych, ograniczenie zanieczyszczeń spowodowanych gospodarką odpadami, ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących ze spływów powierzchniowych, itp.),
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy i podmiotów gospodarczych,
- inwentaryzacja źródeł zanieczyszczeń dopływających wód powierzchniowych na terenie całej zlewni, weryfikacja wydanych pozwoleń wodno –prawnych na odprowadzanie ścieków,

GOSPDARKA KOMUNALNA

- wdrażanie opracowanych koncepcji kanalizacji deszczowej i sanitarnej, realizacja zapisów Krajowego Planu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- inwentaryzacja stanu sieci kanalizacyjnej, zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków,
- rozbudowa systemu kanalizacji,

- wymiana odcinków kanalizacji będących w złym stanie technicznym,
- obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu,
- modernizacja gospodarki ściekowej w zakładach przemysłowych oraz wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej w zakładach,
- wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków lub szczelnych zbiorników bezodpływowych na obszarach o zabudowie ekstensywnej, szczególnie na terenach wiejskich,
- eliminacja nieszczelnych zbiorników gromadzenia ścieków (szamb), kontrola zagospodarowania ścieków bytowo – gospodarczych na terenach nieskanalizowanych
- ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody,
- ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków,
- odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy),
- zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań),
- system dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków.
- inwentaryzacja stanu sieci wodociągowej,
- modernizacja ujęć wody, stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej poprzez wymianę urządzeń znajdujących się w złym stanie technicznym,
- budowa nowej sieci wodociągowej z uwzględnieniem obecnych i przyszłych odbiorców wody,
- optymalizacja wykorzystania obecnych ujęć wody dla potrzeb nowo powstającej sieci wodociągowej,
- likwidacja nieczynnych ujęć wody, zagrażających czystości wód podziemnych,
- budowa lub modernizacja stacji uzdatniania wody w celu zapewnienia mieszkańcom odpowiedniej jakości wody pitnej,
- zmniejszenie, a docelowo eliminacja wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych, z wyjątkiem spożywczego i farmaceutycznego,
- zmniejszenie zapotrzebowania na wodę w przemyśle i rolnictwie,
- wprowadzanie zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle,

- spieranie działań mających na celu zmniejszenie zużycia wody w gospodarstwach domowych (modernizacja urządzeń, instalacja liczników wody),
- inwentaryzacja, zabezpieczenie lub likwidacja nieczynnych ujęć wody, szczególnie studni kopanych,
- wprowadzenie stref ochrony pośredniej ujęć wody,
- nie dopuszczanie do powstawania nowych punktów nielegalnego składowania odpadów, konieczność rekultywacji nieczynnych składowisk,
- rozbudowa miejskiego składowiska odpadów w Elblągu, do tego czasu kontynuacja wywozu odpadów na składowisko w Robitach (gmina Pasłęk) i miejskie składowisko w Elblągu - potem mają zostać zamknięte,
- wyposażenie w pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów 100 % mieszkańców,
- wyposażenie w pojemniki do odpadów zmieszanych 100% mieszkańców,
- rozbudowa Zakładu Utylizacji Odpadów w Elblągu,
- likwidacja „dzikich” wysypisk na terenie gminy,
- lokalizacja i wyposażenie Gminnego Punktu Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych (GPZON),
- zintensyfikowanie działań skierowanych na zapobieganie zanieczyszczeniu odpadami lasów, terenów przy trasach przelotowych i terenów przylegających do cieków wodnych,
- intensyfikacja działań w zakresie zamykania, rekultywacji lub modernizacji nieefektywnych lokalnych składowisk odpadów komunalnych,
- inwentaryzację podpisanych umów korzystania z usług MPO,
- ustalenie listy „trucicieli” funkcjonujących na terenie gminy,
- intensyfikacji prac w kierunku tworzenia infrastruktury przetwarzania osadów ściekowych i tworzenia popytu na osady przetworzone,
- budowa systemu oczyszczania ścieków opadowych, szczególnie z terenów zurbanizowanych i przemysłowych,

KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA EKOSYSTEMÓW OD WÓD ZALEŻNYCH

- opracowanie planu zadań ochronnych dla obszaru NATURA 2000 PLH280007 - Zalew Wiślany i Mierzeja Wiślana,
- plantacji trzciny na terenach nadzalewowych - ochrona wód Zalewu Wiślanego przed dopływem zanieczyszczeń obszarowych,

ROLNICTWO I LEŚNICTWO

- składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód,
- ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń obszarowych i punktowych pochodzących z działalności rolniczej, szczególnie zaś opracowanie i wdrożenie programu działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych (stanowiska do składowania obornika, magazynowania gnojowicy),

ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENN

- uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony głównych zbiorników wód podziemnych,
- edukacja ekologiczna rolników i osób uprawiających ziemię w celu uświadamiania szkodliwości nadmiernego stosowania środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i naturalnych,

4. Ocena programu działań według kryteriów: realność, koszty, skuteczność.

Na kolejnych spotkaniach Partnerstwa Użytkowników Wód zidentyfikowano szereg problemów związanych z gospodarką wodną i stanem wód. W następnej kolejności, dla najistotniejszych z nich, sformułowano działania mające na celu poprawę stanu wód obszaru pilotowego projektu MOMENT. Działania te poddano analizie pod kątem realności ich realizacji, skuteczności oraz kosztów jakie zostaną poniesione. Po tak przeprowadzonej analizie wybrano dziewięć najbardziej istotnych działań, spełniających trzy powyższe kryteria, które stanowiły punkt wyjścia dla stworzenia programu działań dla poprawy stanu wód w obszarze pilotowym projektu MOMENT. Wskazane działania to:

- 1) Podłączenie gminy Milejewo do oczyszczalni ścieków w Elblągu.
- 2) Ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody.
- 3) Ewidencja i kontrola funkcjonowania małych, przydomowych oczyszczalni ścieków.
- 4) Odgórne określenie rodzaju przydomowej oczyszczalni ścieków na podstawie warunków lokalnych panujących w gminie (studium, warunki zabudowy).
- 5) Zakaz lokalizacji przydomowych oczyszczalni: wzdłuż cieków, jezior, w pobliżu ujęć wód (konieczność lokalnych badań).

- 6) System dopłat do rozwiązań indywidualnych w zakresie małych oczyszczalni ścieków.
- 7) Obowiązek podłączenia do kanalizacji po jej wybudowaniu.
- 8) Składowanie obornika w bezpiecznej odległości od wód.
- 9) Podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników.

5. Wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację większości działań zapisanych w programie, są jednostki administracji samorządowej oraz właściciele gruntów lub obiektów. Na warsztatach przeprowadzonych w ramach spotkań Partnerstwa Użytkowników Wód, dla trzech najistotniejszych działań wskazano podmioty odpowiedzialne za ich realizację, są to:

- Podłączenie gminy Milejewo do oczyszczalni ścieków w Elblągu – podmiot odpowiedzialny – gmina Milejewo;
- Podnoszenie świadomości ekologicznej w lokalnych społecznościach poprzez działania medialne gmin i starostw; podnoszenie świadomości rolników – podmioty odpowiedzialne – inspekcja sanitarna, wszelkie instytucje związane z ochroną środowiska, placówki oświatowe, media oraz organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, ośrodki doradztwa rolniczego, instytuty badawcze, duże podmioty gospodarcze mające wpływ na środowisko;
- Ewidencja i kontrola szczelności i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych na ścieki w porównaniu do ilości pobranej wody – podmiot odpowiedzialny – gminy.

6. Potencjalne źródła finansowania.

Jeśli chodzi o realizację działań w praktyce, to często koszty będą przekraczały możliwości finansowe jednostek odpowiedzialnych za ich wdrażanie. Dlatego poza środkami własnymi należy szukać innych mechanizmów finansowania. Najważniejsze z nich, w odniesieniu do działań mających na celu poprawę stanu wód, to:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013;
- Program operacyjny zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007 – 2013;
- Wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- Regionalne Programy Operacyjne 2007 – 2013;
- Europejska Współpraca Terytorialna 2007-2013;
- Europejski Fundusz Rybacki.